

Список використаних джерел:

1. Волобуєва А. Ф., Степанюк Р. Л., Малярова В. О. Криміналістика: у 2 т. Х. : ХНУВС, 2018. Т. 2. 312 с.
2. Чаплинський К. О. Криміналістика: підручник. Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
3. Пиріг І. В. Поняття та характеристика етапів розслідування у криміналістиці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип.. № 2 (115). С. 163-168.
4. Пиріг І. В., Самсонова В. В. Методика розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2017. 152 с.
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

ДЕМЧЕНКО Ірина Олександрівна,
ад'юнкт кафедри
криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішня наша країна переживає тяжкі часи, а саме зіткнулася з небаченим у сучасній історії викликом – збройною агресією російської федерації, яка торкнулася всіх сфер суспільного життя народу України, зокрема і боротьби зі злочинністю правоохоронними органами нашої держави. Актуальним аспектом цієї протидії залишається проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень з метою реалізації завдань кримінального судочинства, однак умови воєнного стану суттєво вплинули на можливості проведення слідчих (розшукових) дій органами досудового розслідування, внаслідок чого виникли деякі важливі проблеми та прогалини в їх проведенні, які потребують негайного їх усунення.

Внаслідок вторгнення російської федерації на територію нашої країни, працівники поліції кожен день документують наслідки обстрілів населених пунктів та жорстоке поводження російською армією над цивільним населенням та українськими військовими на окупованих територіях та на територіях активних бойових дій. На теперішній час перед слідчими підрозділами поліції постає одна із самих важливих задач, а саме документування злочинів та процесуальне оформлення необхідних слідчих (розшукових) дій, одне із яких це огляд місця події щодо обставин убивств і катувань цивільних осіб та військових, фіксування місць одиночних і масових захоронень, порядку ексгумації тіл для проведення необхідних досліджень. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)

поняття «ексгумація трупа» не закріплене у чинному законодавстві, так з наукової точки зору у літературі під ексгумацією трупа розуміють процесуальну дію організаційно-технічного характеру, що полягає у вийманні трупа людини з могили з метою створення належних умов для подальшого проведення огляду трупа, пред'явлення його для впізнання, експертного дослідження та/або інших процесуальних дій [1, с. 241].

Незважаючи на важливість питання процесуальної фіксації результатів ексгумації трупа, чинний КПК України не містить детальних вказівок про те, як саме повинні фіксуватися хід та результати цієї процесуальної дії. У частині 6 статті 239 КПК України встановлено, що про проведену слідчу (розшукову) дію складають протокол, у якому зазначають все, що було виявлено, у тій послідовності, в якій це відбувалося, і в тому вигляді, у якому спостерігалось під час проведення слідчої (розшукової) дії. Якщо під час ексгумації вилучали речі та об'єкти для досліджень, про це зазначається в протоколі. До протоколу додають матеріали вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапису, плани і схеми, графічні зображення, відбитки та зліпки [2, с. 93].

Щодо огляду трупа на місці проведення ексгумації, його перебіг і результати фіксують у єдиному протоколі ексгумації трупа, оскільки саме у цьому випадку огляд проводять задля перевірки, чи є у труні труп, кому він належить, тому ці дії є складовою частиною ексгумації. Таким чином, проведення ексгумації трупа є досить складною і специфічною процесуальною дією, що вимагає професіоналізму і високого рівня морально-вольових якостей слідчого. У силу характеру місця проведення ексгумації та емоційного стану її учасників, весь процес ексгумації трупа повинен бути попередньо продуманий слідчим. Враховуючи це, знання тактики її проведення, а також вміння слідчого правильно обирати тактичні прийоми у різних слідчих ситуаціях є необхідними передумовами успішного проведення ексгумації трупа. На даний час відсутній законодавчий порядок проведення ексгумації, внаслідок чого виникають колізії і ситуації, коли отримані докази є недопустимими.

Також потрібно звернути увагу на зміни порядку проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду та обшуку транспортного засобу. По-перше, в умовах воєнного стану органи досудового розслідування отримали право на проведення огляду та обшуку транспортного засобу у нічний час доби, тобто з 22 до 6 години. Раніше така можливість існувала лише для невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного. Вважаємо таку законодавчу норму доречною та навіть необхідною в умовах воєнного стану, однак після його завершення або зупинення варто повернутись до «загального» порядку проведення слідчих (розшукових) дій. По-друге, органи досудового розслідування отримали право проводити огляд та обшук транспортного засобу за відсутності понятих, якщо їх залучення є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я. При цьому

запроваджується обов'язок здійснювати безперервну відеофіксацію під час проведення огляду чи обшуку транспортного засобу. В умовах воєнного стану такі законодавчі зміни є виправданими та доречними, однак, було б доречно доповнити п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України положенням про те, що «такий відеозапис повинен відображати всі дії та рухи учасників проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи». По-третє, керівник відповідного органу прокуратури отримав право санкціонувати проведення огляду та обшуку транспортного засобу. Однак такими повноваженнями він наділений лише в умовах воєнного стану та у разі відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень. Незважаючи на певну суперечливість такої законодавчої норми, вважаємо її необхідною в умовах воєнного стану та в районах проведення активних бойових дій, де суди повністю припинили або призупинили здійснювати правосуддя [3, с. 93].

Підсумовуючи вищевказане потрібно зазначити, що ведення активних бойових дій та відсутність у правоохоронних органів України доступу до територій, де було вчинено злочини, зумовлюють виникнення проблем на етапі здійснення досудового розслідування, зокрема щодо: особливостей проведення окремих процесуальних дій (зокрема, дистанційний допит свідків, огляд та збереження інформації з відкритих джерел), прийняття та оформлення процесуальних рішень (у тому числі щодо доступу до суду), здійснення досудового розслідування за відсутності підозрюваного (*in absentia*), відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, удосконалення системи захисту свідків, потерпілих, фахівців, що працюють з такою категорією справ, зміна строків розслідування такої категорії справ (не мають спливати щонайменше до деокупації територій, де вчинено злочин). Ці проблеми залишаються актуальними з 2014 року, проте наразі значно розширилась географія територій, у межах яких вони виникають [4].

Список використаних джерел:

1. Удалова Л. Д., Макаров М. А., Азаров Ю. І. та ін. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях: навч. посібник (вид. 5-те, переро. і доп.). Київ, 2020. 497 с.
2. Галаган В. І., Кулик М. Й., Моргун Н. С., Терещенко Ю. В. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, у кримінальному провадженні України: навч. посібник. Київ, 2018. 113 с.
3. Шаповал А. О. Огляд та обшук транспортного засобу в умовах воєнного стану. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2022. № 56. С. 102-105.
4. Досудове розслідування в умовах воєнного стану: які зміни внесено в КПК? URL : https://jurliga.ligazakon.net/analytics/213263_dosudove-rozsliduvannya-v-umovakh-vonnogo-stanu-yak-zmni-vneseno-v-kpk.